



پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

عوامل عقب ماندگی کشورهای اسلامی

Lecture 07



پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

مرور بر درس گذشته

- عوامل عقب ماندگی؛
- عوامل داخلی:
- تقسیم بندی کشورهای اسلامی به احزاب و گروه های مختلف
- مصروف سازی مسلمان ها در بحث های بی فایده
- وجود بیش از یک رهبر در جهان اسلامی



نتیجۀ درس امروز

- در آخر این جلسه محصلان باید عوامل خارجی عقب ماندگی جهان اسلام را بدانند.





پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

فهرست مطالب

- عوامل عقب ماندگی؛
- عوامل خارجی:
- تهاجم مغل ها در کشورهای اسلامی
- جنگ های صلیبی اروپایی در کشورهای اسلامی
- استعمار اروپایی در کشورهای اسلامی
- تحریک صهیونیستی
- تهاجم کمونیسم در کشورهای اسلامی



تهاجم مغل ها در کشورهای اسلامی

- سرزمینهای **حوزه شرقی خلافت اسلامی** با تهاجم مغول با اوضاع و احوال ناخوشایندی روبرو بود.
- قصد **خلیفه الناصرالدین الله** برای تجدید **مجد و عظمت از دست رفته عباسی**
- رویارویی و درگیری **خلیفه و فتنه های اسماعیلیه**،
- **خرافی گری صوفیان**،
- **تعصّبه ها و مشاجره های مذهبی**،
- **افزونی پی در پی مالیات**،
- **قحطی**،
- **زلزله و بیماریهای گوناگون**
- **فقدان حکومت** مرکزی مقتدر،
- **تعدد قدرت ها**،
- **درگیری های فراوان امیران** بلاد برای کسب قدرت بیشتر،
- **ستم والیان و حاکمان شهرها** به مردم،
- **افزون خواهی های سلطان محمد خوارزمشاه**،



جنگ های صلیبی اروپایی در کشورهای اسلامی

- اصطلاح جنگ های صلیبی به **لشکر کشی های اروپای غربی** به رهبری پاپ و کلیسای کاتولیک در فاصله **1096م** تا **1291م**، به مشرق زمین و جهان اسلام اطلاق می شود
- میان **پیروان دو دین بزرگ و قدرتمند** و در محدوده جغرافیای بسیار وسیع
- سخنرانی پاپ در **همایش کلرمونت در فرانسه** که ندای آغاز جنگ علیه مسلمانان را سر داد، آغاز شد و **حدود دوصد سال** نیز طول کشید
- مورخان این جنگ ها را به **هشت دوره** تقسیم می کنند
- مهم ترین و اثر گذارترین آن، **اولین حمله صلیبی ها** بود که در نتیجه آن، **بیت المقدس** به تصرف **مسیحیان** در آمد.





پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

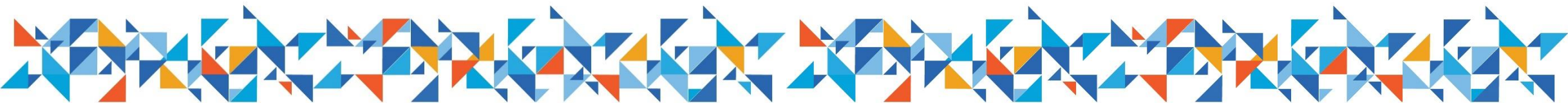
جنگ های صلیبی اروپایی در کشورهای اسلامی

- بیت المقدس **83 سال** در تصرف مسیحیان باقی ماند، تا این که **صلاح الدین ایوبی** (532 - 599 هـ. ق) با جمع آوری و سازماندهی نیروهای مسلمان، توانست آن جا را **باز پس گیرد**
- البته بسیاری معتقدند در سال **1291 تنها وقفه ای** در جنگ میان مسیحیان و مسلمانان ایجاد شد،
- اما **هرگز این جنگ پایان نیافت** بلکه حتی **تا امروز** نیز ادامه داشته و حمله به **بوسنی و هرزگوین، لبنان، فلسطین، عراق و افغانستان** نیز در راستای **هدف صلیبی ها** برای نابودی مسلمانان و غارت اموال آن ها بوده است



استعمار اروپایی در کشورهای اسلامی

- واژه استعمار از **لحاظ لغوی** به معنای **مهاجرت گروهی از افراد کشورهای متمدن به سرزمینهای خالی از سکنه یا کم رشد** به منظور **عمران یا متمدن کردن آن سرزمین** است
- استعمار از **لحاظ سیاسی** به معنای **حاکمیت گروهی از قدرتهای خارجی بر مردم یا بر سرزمین دیگر** است. مارکسیست ها به جای **کلمه استعمار** از کلمه مشابهی تحت عنوان **امپریالیسم** استفاده میکنند.
- امپریالیسم در حقیقت **به حکومتی اطلاق** میشود که در آن **یک حاکم نیرومند بر بسیاری از سرزمینهای دور و نزدیک حکومت** داشت، ولی بعدها به هرگونه **حاکمیت مستقیم و غیرمستقیم کشورهای قدرتمند** و کشورهای دیگر عنوان امپریالیسم داده شد.



استعمار اروپایی در کشورهای اسلامی

- استعمار به عنوان **پدیده‌های سیاسی-اقتصادی** حدوداً از سال 1500 م آغاز گردید.
- در طول این مدت، استعمارگران **برخی از کشورهای اروپایی** مناطق وسیعی از دنیا را کشف کردند و در **آنجا ساکن** شدند و به **بهره‌برداری** پرداختند.
- برخی از صاحب نظران معتقدند که استعمار به **دوران باستان** برمیگردد و اقدامات **حکومت‌های باستانی** مانند **فینیقیه** و **یونانی‌ها** و سرانجام **رومی‌ها** در ایجاد **پایگاه‌هایی خارج از سرزمین خود** را به منظور استفاده از آنها برای **تجارت یا جنگ یا گسترش فرهنگ** خود نوعی استعمار میدانند.



استعمار اروپایی در کشورهای اسلامی

- پیدایش استعمار در عصر جدید **با ظهور کشورهای قدرتمند اروپایی** آن زمان یعنی **انگلیس، فرانسه، پرتغال، اسپانیا** همراه بود.
- بعد از کشف راههای دریایی در اطراف **افریقای جنوب شرقی** (1488م) و کشف **قاره آمریکا** در سال 1492م مسافرت‌های دریایی به منظور استعمار و کشف سرزمین‌های جدید آغاز شد.
- کشورهای استعمارگر خیلی زود دریافتند که **برای تداوم بهره‌کشی** لازم است که بر جوامع مستعمره خود **نظارت سیاسی** داشته باشند و **حتی فرهنگ** آنها را تحت کنترل درآورند.



استعمار اروپایی در کشورهای اسلامی

- برخی از مهمترین آثار و نتایج استعمار در **زندگی اقتصادی** و **سیاسی** و **فرهنگی** کشورهای مستعمره عبارتند از:

- تغییر ساختار اقتصادی کشورهای مستعمره

- اقتصاد این کشورها که یکی از ارکان مهم پیشرفت تمدن آنان محسوب میشود تحت سلطه‌ی استعماری قدرت‌های استعماری و در مدار وابستگی قرار گرفت

- تغییر ساختار اجتماعی

- اقشار و طبقات جدیدی ظهور کردند و برخی از اقشار و طبقات پیشین ضعیف شدند

- اصناف و صنعتگران بومی را از میان بردند



استعمار اروپایی در کشورهای اسلامی

- شکل‌بندی جغرافیای سیاسی بر اساس مصالح استعماری
- مرزبندی‌های این کشورها به گونه‌ای تنظیم شد که منافع کشورهای استعماری را فراهم کند
- انواع ناسازگاری‌ها و منازعات داخلی را در خود پروراند
- تغییر در فرهنگ کشورهای اسلامی
- تغییرات در فرهنگ و روانشناسی اجتماعی کشورهای مستعمره
- منظور از خصلتی است که یک ملت تحت سلطه در اثر تداوم سلطه‌ی قدرتهای بیگانه پیدا میکنند
- خصایصی مانند خودکم‌بینی، تلاش برای تقلید از بیگانگان، و وابستگی



تحریک صهیونیستی

- جنبش ملی گرای یهودی که هدف خود را
- ایجاد و حمایت از یک کشور ملی یهودی در فلسطین، سرزمین باستانی یهودیان داشته است
- اگرچه صهیونیسم در اواخر قرن نوزدهم در اروپای شرقی و مرکزی سرچشمه گرفت،
- اما از بسیاری جهات ادامه وابستگی باستانی یهودیان و دین یهود به منطقه تاریخی فلسطین است،
- جایی که یکی از تپه های باستانی اورشلیم بنام صهیون نامیده شد.



تحریک صهیونیستی

- در قرون **شانزدهم و هفدهم** تعدادی از مسیحی‌ها برای متقاعد کردن یهودیان به «**بازگشت**» به فلسطین ظهور کردند
- جنبش **Haskala/روشنگری** یهود در اواخر قرن 18، با این حال، یهودیان را ترغیب کرد که در **فرهنگ سکولار غربی** ادغام شوند
- در اوایل **قرن 19** علاقه به بازگشت یهودیان به فلسطین بیشتر توسط **هزاره‌گراهای مسیحی** زنده نگه داشته شد.
- با وجود هسکالا (روشنگری)، یهودیان اروپای شرقی همگون نشدند و در واکنش به کشتارهای تزاری، «**عاشقان صهیون**» را برای ترویج اسکان کشاورزان و صنعتگران یهودی در فلسطین تشکیل دادند.



تحریک صهیونیستی

- **تئودور هرتزل**، روزنامه‌نگار اتریشی که **همگون‌سازی** را **مطلوب‌ترین** اما با توجه به **یهودستیزی**، **غیرممکن** می‌دانست، **چرخشی سیاسی به صهیونیسم** داده است.
- بنابراین، او استدلال کرد، اگر **یهودیان تحت فشار خارجی** مجبور به تشکیل یک ملت شوند، تنها از طریق تمرکز در یک قلمرو می‌توانند زندگی عادی داشته باشند.
- در سال 1897 **هرتزل اولین کنگره صهیونیسم** را در **بازل، سوئیس** تشکیل داد که **برنامه جنبش** را ترسیم کرد و بیان کرد که:
 - "صهیونیسم می‌کوشد تا **خانه‌ای را در فلسطین برای مردم یهود** ایجاد کند که توسط قوانین عمومی تامین شود."



تهاجم کمونیسم در کشورهای اسلامی

- نه قبل از **انقلاب 1917 روسیه** و نه پس از آن،
- آرمان‌های ملی‌گرایانه مسلمانان آسیای مرکزی با منافع دولت روسیه یا منافع جمعیت اروپایی **منطقه سازگار** نبود.
- این یک بار و برای همیشه زمانی که **نیروهای شوروی تاشقند** یک دولت مسلمان کوتاه مدت تأسیس شده در **کوکند در جنوری 1918** را درهم شکستند



تهاجم کمونیسم در کشورهای اسلامی

- برنامه این بود که **کشورهای آسیای مرکزی** به **پنج کشور جدید** تبدیل شوند
- توسعه جداگانه آنها **تحت نظارت دقیق و قیمومیت قوی اتحاد جماهیر شوروی** صورت بگیرد
- از ظهور هویت ملی "**ترکستانی**" و ایدئولوژی هایی مانند **پان ترکیسم** یا **پان اسلامیسیم** جلوگیری کند.
- این **مهندسی مجدد قومی** تا حدی منعکس کننده ایده های استعماری مردم آسیای مرکزی بود که به **دوران تزار** بازمی گردد.





پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

تهاجم کمونیسم در کشورهای اسلامی

1. **قزاقستان** در سال 1936،
2. **قرقیزستان** کنونی در سال 1936،
3. **تاجیکستان** در سال 1929،
4. **ترکمنستان** در سال 1924 و
5. **ازبکستان** در سال 1924



ارزیابی از درس امروز

1. چه دلایلی را میتوان مسئول تهاجم و موفقیت مغل های چنگیزی به سرزمین های اسلامی دانست؟
2. به نظر شما جنگ های صلیبی در سال 1291م تمام شدند یا هنوز ادامه دارند؟ با استدلال بحث کنید.
3. استعمار چه نتایج بدی را در سرزمین های اسلامی بوجود آورده است؟ به نظر شما آیا استعمار به شکل نو در زمان حال وجود دارد یا خیر؟ تحلیل کنید.
4. تحریک صهیونیسم بنابر کدام هدف بوجود آمد؟ چرا مسلمان ها در آن زمان نتوانستند از موفقیت این تحریک جلوگیری کنند؟
5. کدام دلایل باعث تقسیم بندی کشورهای آسیای مرکزی شده؟ با مثال بحث کنید.





پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

تشکر